

Sygn. akt IX U 57/17

(...)

Orzeczeniem z dnia 17 października 2016 r. (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. zaliczył A. L. do znacznego stopnia niepełnosprawności do dnia 31 października 2019 r.

Na skutek odwołania wnioskodawcy w dniu 2 grudnia 2016 r. Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności w Województwie (...) w S. uchylił to orzeczenie w całości i orzekł, że badanego należy zaliczyć do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, z symbolem O2-P. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że nie stwierdził konieczności udzielania wnioskodawcy stałej lub długotrwałej opieki innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Organ stwierdził, że A. L. nie jest w pełni zależny od otoczenia, co oznaczałoby konieczność jego pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub wykonywania czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem. Zespół nie stwierdził niezdolności wnioskodawcy do samodzielnej egzystencji polegającej na braku możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się samoobsługę, poruszanie się i komunikację lub całkowitej zależności od otoczenia w pełnieniu ról społecznych. Organ rentowy wskazał, że swoje orzeczenie oparł na poczynionych ustaleniach faktycznych i treści dokumentacji medycznej.

W odwołaniu od powyższego orzeczenia A. L. podniósł, że stopień naruszenia sprawności organizmu stanowi przesłankę zaliczenia do znacznego stopnia niepełnosprawności. Poza tym organ naruszył § 16 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r., skoro zmienił orzeczenie na jego niekorzyść, mimo że wniósł odwołanie tylko w zakresie dotyczącym oddzielnego pokoju.

W odpowiedzi na odwołanie Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności wniósł o jego oddalenie przywołując definicje poszczególnych stopni niepełnosprawności zawarte w aktualnie obowiązujących przepisach prawa oraz argumentację zawartą w zaskarżonym orzeczeniu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. L. ma 41 lat. Ma wykształcenie zawodowe, z zawodu jest mechanikiem. W 1992 r. miał wypadek na motocyklu z urazem głowy i krwiakiem śródmózgowym leczonym zachowawczo. Od tego czasu notuje napady padaczkowe. W 2000 r. miał wypadek samochodowy z urazem czaszkowo – mózgowym, złamaniem uda lewego i podudzia prawego. Rozpoznano wówczas encefalopatię pourazową z komponentem urojeniowo – omamowym.

Obecnie skarży się na bóle głowy, bóle lewej nogi, kręgosłupa lędźwiowego, zaburzenia pamięci. Od 2015 r. pozostaje pod opieką psychiatryczną z rozpoznaniem organicznych zaburzeń osobowości. Uczęszcza do środowiskowego (...) Samopomocy.

Jest uprawniony na stałe do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Niesporne, a nadto akta rentowe odwołującego, w szczególności: decyzja ZUS – k. 4, dokumentacja lekarska – k. 1-3, 21-22, zaświadczenia o stanie zdrowia – k. 7, 13, 16, ocena funkcjonowania społecznego – k. 11-12, ocena psychologiczna – k. 25

Obecnie u A. L. w zakresie ortopedyczno - neurologicznym rozpoznaje się stan po urazie głowy ze stłuczeniem mózgu, stan po urazie wielonarządowym: uraz czaszkowo – mózgowy, złamanie kości udowej lewej, podudzia prawego, pourazowe uszkodzenie krętarzy, przebyte złamanie obojczyka lewego oraz padaczkę pourazową. Z punktu widzenia ortopedii i neurologii schorzenia te powodują okresowo znaczny stopień niepełnosprawności, a to ze względu na następstwa przebytego dwukrotnie urazu głowy z następową encefalopatią pourazową i padaczką. Objawia się to znacznym spowolnieniem i zaburzeniem funkcjonowania. Wymaga stałej opieki w niektórych czynnościach dnia codziennego, załatwianiu spraw urzędowych, robieniu zakupów i kontroli przyjmowania leków.

Dowód: opinia biegłych z zakresu ortopedii, neurologii i chorób wewnętrznych – k. 25-26, opinia uzupełniająca – k. 68

W ramach schorzeń psychiatrycznych rozpoznaje się zaburzenia osobowości i zachowań – spowodowane uszkodzeniem mózgu. Pozostawiony sam sobie – gubi się i nie potrafi znaleźć konkretnego miejsca. Wymaga pomocy przy zabiegach toaletowych, wydzielania leków, wizytach lekarskich – sam o tym nie pamięta. Myli fakty i jest zdezorientowany w sytuacji. Z uwagi na obniżone funkcje intelektualne nie jest w stanie sam rozumieć treści dokumentów.

Jego stan czyni go niepełnosprawnym w stopniu znacznym do sierpnia 2019 r. Wymaga stałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu psychiatrii – k. 51-53, opinia uzupełniająca – k. 78.

Sąd zważył, co następuje:

Orzekanie o stopniu niepełnosprawności jest regulowane przez ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst – Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.) oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. Nr 139, poz. 1328 z późn. zm.).

Art. 4 ust. 1-4 wyżej wymienionej ustawy stanowi, iż:

- do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;

- do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającej czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;

- do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Przy czym niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

Określone przez ustawę zasady ustalania stopnia niepełnosprawności precyzuje rozporządzenie z dnia z dnia 15 lipca 2003 r., zgodnie z którym (§§ 29 do 31 rozporządzenia):

- standardy w zakresie kwalifikowania do znacznego stopnia niepełnosprawności zawierają kryteria określające skutki naruszenia sprawności organizmu powodujące:

1)niezdolność do pracy - co oznacza całkowitą niezdolność do wykonywania pracy zarobkowej z powodu fizycznego, psychicznego lub umysłowego naruszenia sprawności organizmu;

2) konieczność sprawowania opieki - co oznacza całkowitą zależność osoby od otoczenia, polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem;

3) konieczność udzielania pomocy, w tym również w pełnieniu ról społecznych - co oznacza zależność osoby od otoczenia, polegającą na udzieleniu wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałania w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka, zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych.

Przy czym, przez długotrwałą opiekę i pomoc w pełnieniu ról społecznych rozumie się konieczność jej sprawowania przez okres powyżej 12 miesięcy w zakresie, o którym mowa w pkt 2 i 3.

- standardy w zakresie kwalifikowania do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zawierają kryteria określające naruszenie sprawności organizmu powodujące:

1) czasową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza konieczność udzielenia pomocy, o której mowa w pkt 3 powyżej, w okresach wynikających ze stanu zdrowia;

2) częściową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o których mowa w pkt 3 powyżej.

- standardy w zakresie kwalifikowania do lekkiego stopnia niepełnosprawności określają kryteria naruszonej sprawności organizmu powodujące:

1) istotne obniżenie zdolności do wykonywania pracy, co oznacza naruszoną sprawność organizmu powodującą ograniczenia w wykonywaniu pracy zarobkowej znacznie obniżające wydajność pracy na danym stanowisku w porównaniu do wydajności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;

2) ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, co oznacza trudności doświadczane przez osobę zainteresowaną w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według przyjętych norm społecznych, jako skutek naruszonej sprawności organizmu.

Przy czym, możliwość kompensacji ograniczeń oznacza wyrównywanie dysfunkcji organizmu spowodowanej utratą lub chorobą narządu odpowiednio przez przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Zgodnie z treścią § 32 ust. 1 rozporządzenia, przy kwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności bierze się pod uwagę zakres naruszenia sprawności organizmu spowodowany między innymi przez choroby psychiczne, w tym:

a) zaburzenia psychotyczne,

b) zaburzenia nastroju począwszy od zaburzeń o umiarkowanym stopniu nasilenia,

c) utrwalone zaburzenia lękowe o znacznym stopniu nasilenia,

d) zespoły otępienne.

Jednocześnie przy orzekaniu o stopniu niepełnosprawności osoby zainteresowanej bierze się pod uwagę między innymi ograniczenia występujące w samodzielnej egzystencji i uczestnictwie w życiu społecznym, możliwość poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej w samodzielnej egzystencji oraz pełnieniu ról społecznych (§ 3 ust. 2 rozporządzenia).

Na gruncie powyższych definicji i kryteriów przedmiot sporu w niniejszej sprawie stanowiło właściwe określenie poziomu sprawności wnioskodawcy A. L..

Odwołujący domagała się zaliczenia go do osób o znacznym stopniu niepełnosprawności. Z kolei organ rentowy uznawał ją za osobę niepełnosprawną, lecz w stopniu umiarkowanym.

Jako materiał dowodowy w sprawie posłużyła w głównej mierze dokumentacja medyczna odwołującego. Dokumenty te nie wzbudziły zastrzeżeń Sądu co do prawidłowości i rzetelności ich sporządzenia. Tych cech wspomnianych dokumentów nie kwestionowały również strony procesu. Dlatego też Sąd uznał je za miarodajne dla dokonania ustaleń faktycznych w sprawie.

Punktem wyjścia dla rozważań na temat stanowisk stron w niniejszym postępowaniu było dla sądu brzmienie art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych pozwalający na zaliczenie do grona osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

W niniejszej sprawie nie była kwestią sporną całkowita niezdolność do pracy wnioskodawcy (orzeczona przez ZUS). Istotę sporu stanowiła natomiast ocena sprawności odwołującego pod kątem konieczności udzielania mu stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji, jako druga z przesłanek zaliczenia wnioskodawcy do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Organ rentowy uznał, że odwołujący samodzielnie się porusza, przemieszcza, wykonuje samodzielnie czynności życia codziennego, porozumiewa się z otoczeniem, a tylko częściowo wymaga pomocy osoby drugiej. Ocenę organu musiał determinować fakt, że A. L. jest w stanie mechanicznie wykonywać pewne czynności i nie stracił zupełnie sprawności ruchowej.

Z uwagi na medyczne uwarunkowania oceny sprawności odwołującego, mogącej stać się podstawą rozstrzygnięcia o stopniu jej niepełnosprawności, Sąd uznał za celowe zasięgnięcie wiadomości specjalnych u biegłych sądowych z zakresu nauk medycznych o specjalnościach odpowiednich do schorzeń wnioskodawcy. W związku z tym Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych lekarzy specjalistów z zakresu ortopedii, neurologii, chorób wewnętrznych i psychiatrii.

Biegli ortopeda i neurolog wskazali na znaczny stopień niepełnosprawności, uzasadniając to następstwami przebytego dwukrotnie urazu głowy z następową encefalopatią pourazową i padaczką, co objawia się znacznym spowolnieniem i zaburzeniem funkcjonowania. Stwierdzili, że badany wymaga stałej opieki w niektórych czynnościach dnia codziennego, załatwianiu spraw urzędowych, robieniu zakupów i kontroli przyjmowania leków. Podtrzymali swoją opinię także po zapoznaniu z zarzutami organu.

Z kolei w opinii wydanej w dniu 17 października 2017 r., po przeprowadzeniu badania odwołującego oraz analizie zgromadzonej dokumentacji medycznej, biegła psychiatra uznała, że niepełnosprawność w stopniu znacznym ma związek ze stanem psychicznym wnioskodawcy, a mianowicie rozpoznanymi u niego zaburzeniami osobowości i zachowań, spowodowanymi uszkodzeniem mózgu. Biegła opisała, że przejawia się to tym, że pozostawiony sam sobie – gubi się i nie potrafi znaleźć konkretnego miejsca, wymaga pomocy przy zabiegach toaletowych, wydzielania leków, wizytach lekarskich – sam o tym nie pamięta. Myli fakty i jest zdezorientowany w sytuacji. Z uwagi na obniżone funkcje intelektualne nie jest w stanie sam rozumieć treści dokumentów. Biegła wymieniła więc istotne braki w poszczególnych obszarach funkcjonowania: niezdolność do samodzielnego poruszania się po mieście, załatwiania spraw (w tym formalnych), zapewniania sobie opieki medycznej, kontroli zażywania leków, ale również przy zabiegach toaletowych. Wskazała na stałe zagrożenie zgubienia się i brak umiejętności odczytania dokumentu.

Opinię biegłej zakwestionował organ rentowy, zarzucając, że narusza art. 4 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz § 29 rozporządzenia wykonawczego. Organ podkreślił,

że odwołujący wymaga pomocy, a nie zastępstwa, co zdaniem organu jest istotą orzekania o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Biegła po zapoznaniu się z zarzutami podtrzymała swoje wnioski, wskazując, że przytoczone przez nią przykłady wyłączają samowystarczalność i samodzielność badanego.

Zdaniem Sądu, opinia biegłego psychiatry wraz z jej uzupełnieniem charakteryzuje się wszechstronnością, zrozumiałością i brakiem wewnętrznych sprzeczności, jak również wnikliwością w zakresie badania wnioskodawczyni i rozpoznania jej dolegliwości mających wpływ na ocenę stopnia niepełnosprawności, a także możliwością jego samodzielnej egzystencji. Wnioski opinii zostały przez biegłą wyciągnięte w sposób logiczny i odpowiedni do wyników przeprowadzonych badań oraz w oparciu o gruntowną analizę dokumentacji medycznej.

Rozporządzenie wymienia również choroby psychiczne, w tym zaburzenia psychotyczne i zespoły otępienne jako przyczynę naruszenia sprawności organizmu. Objawy szczegółowo opisane przez biegłych, z ich nasileniem i trwałością, uzależniają wnioskodawczynię od stałej pomocy osoby drugiej, nadzorowania przy wykonywaniu bieżących czynności. Natomiast przyjęcie za zasadną argumentacji organu, który odnosi zdolność do samodzielnej egzystencji jedynie do kondycji ruchowej, sprawności przy poszczególnych krótkotrwałych czynnościach i porozumiewania z otoczeniem prowadziłyby w istocie do eliminacji normy wynikającej z § 32 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia. Znaczny stopień niepełnosprawności jest konsekwencją stanu zdrowia psychicznego, który uzależnia wnioskodawczynię od jej otoczenia. Pozostawiony sam – może wyjść z domu i zgubić się lub wykonać czynności szkodzące jego zdrowiu.

Sąd uznał, że potrzeby A. L. zdecydowanie wykraczają poza zakres częściowego i okresowego wsparcia w pełnieniu ról społecznych.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd uznał odwołującego za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym do 31 sierpnia 2019 r., z powodu schorzeń psychicznych i ruchowo - neurologicznych i, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

7.03.2018